

DOI: <https://doi.org/10.32652/spmed.2022.2.93-99>

Аналіз освітніх програм та навчальних планів з фізичної терапії в країнах Європи

УДК: 371.134:378.22:615.825

**В. В. Кормільцев, О. Б. Лазарева, О. В. Бісмак,
В. В. Брушко, С. В. Гаврелюк**

Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ, Україна

Резюме. Аналіз досвіду європейських країн дасть можливість використовувати позитивні тенденції у вітчизняній підготовці фахівців із фізичної терапії та ерготерапії й випускати на ринок праці кваліфікованих фахівців. *Мета.* Проаналізувати освітні програми та навчальні плани з фізичної терапії в країнах Європейського Союзу та Великої Британії. *Методи.* Аналіз та узагальнення досвіду підготовки фахівців із фізичної терапії в країнах Євросоюзу та Великої Британії, моніторинг інформаційних ресурсів мережі Інтернет, системний підхід. *Результати.* Всесвітня конфедерація фізичної терапії (WCPT) рекомендує, щоб професійні освітні програми початкового рівня для фізичних терапевтів ґрунтувалися на навчанні в університеті тривалістю не менше чотирьох років, були незалежно підтверджені й акредитовані в рамках стандарту, що забезпечуватиме випускникам повне офіційне та професійне визнання. Існують інновації й відмінності в реалізації програм також у кваліфікаціях початкового рівня, включаючи перші університетські ступені, кваліфікації магістрів та докторантів. Фізична терапія зараз є спеціальною освітньою програмою, викладається на багатьох немедичних факультетах майже в усіх країнах Європи. Аналізуючи процес підготовки магістрів в країнах ЄС та Великій Британії, можна побачити, що для кожної країни характерні свої особливі вимоги до здобуття освітнього ступеня бакалавра чи магістра, зумовлені вимогами професійних спільнот або відомств. Проте більшу частину навчальних програм становлять дисципліни практичного профілю або такі, де передбачений науковий пошук. **Ключові слова:** освітня програма, навчальний план, фізична терапія.

Analysis of academic programs and curricula in physical therapy in European countries

V. V. Kormiltsev, O. B. Lazareva, O. V. Bismak, V. V. Brushko, S. V. Havreliuk

National University of Ukraine on Physical Education and Sport, Kyiv, Ukraine

Abstract. Analysis of the experience of European countries will allow to use the positive trends in domestic training of specialists in physical therapy and occupational therapy and to release skilled specialists to the labor market. *Objective.* To analyze educational programs and curricula in physical therapy in the countries of the European Union and the United Kingdom. *Methods.* Analysis and generalization of the experience of training in physical therapy in the European Union countries and in the United Kingdom, monitoring of information resources on the Internet, and systemic approach. *Results.* The World Confederation for Physical Therapy (WCPT) recommends that entry-level vocational training programs in physical therapy should consist of at least four years of university education, independently validated and accredited to a standard that will provide graduates with full formal and professional recognition. There are innovations

and differences in program delivery also in entry-level qualifications, including first university degrees, masters and doctoral qualifications. Physical therapy is now a special academic program taught in many non-medical faculties in almost all European countries. The analysis of the process of master's training in the EU countries and in the UK demonstrate that each country has its own special requirements to apply for a bachelor's or master's degree determined by the requirements of professional communities or establishments. However, most of the academic programs are disciplines of a practical nature or those that involve scientific research.

Keywords: academic program, curriculum, physical therapy.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток вітчизняної вищої освіти характеризується появою нових освітніх напрямів та спеціальностей. Однією з таких спеціальностей у галузі охорони здоров'я є спеціальність 227 «Фізична терапія, ерготерапія». Реформи в галузі охорони здоров'я, які відбуваються в Україні, ставлять нові вимоги до фахівців з фізичної терапії, ерготерапії. Відповідно, об'єктивно зростає значення розвитку професіоналізму цих фахівців і підвищення їх конкурентоспроможності [2]. Проте підготовка до професійної діяльності не повинна обмежуватися оволодінням майбутніми фахівцями фізіотерапії та ерготерапії лише процесуальним аспектом професійної діяльності. Важливою є цілеспрямована діяльність із формування й розвитку важливих професійних та особистісних якостей, що забезпечують ефективність обраної діяльності [1].

Реалізація позитивних тенденцій в українській системі вищої освіти потребує всебічного вивчення зарубіжного досвіду підготовки фахівців із фізичної терапії, що вимагає критичного аналізу здобутків освітніх систем та адаптації їхніх напрацювань до українських потреб. Незважаючи на значення проведених наукових пошуків окресленого питання, проблема аналізу світового досвіду підготовки фахівців фізіотерапії та ерготерапії залишається недостатньо дослідженою в теоретико-методологічному аспекті [7].

У роботі Ю. О. Ляного розкриваються теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах [5]. Аналіз зарубіжного досвіду показав, що навчальні програми підготовки бакалаврів і магістрів фізичної терапії належать до галузі охорони здоров'я, але ці спеціальності не є медичними. Вивчення зарубіжного досвіду професійної підготовки майбутніх магістрів із фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах різних країнах світу дозволяє врахувати позитивні здобутки під час розробки сучасних освітньо-професійних програм, освітньо-кваліфікаційних характеристик і стандартів підготовки майбутніх фізичних терапевтів і ерготерапевтів у вітчизняних вищих навчальних закладах.

У дослідженні І. Мордвінової, А. Ольховик наведено аналіз існуючих програм підготовки фахівців фізичної терапії та ерготерапії у країнах Європи [6]. Виявлено специфіку професійної підготовки фахівців із фізичної терапії та ерготерапії в деяких країнах Європи та обґрунтовано можливість творчої реалізації прогресивних ідей зарубіжного досвіду у вищих навчальних закладах України. Аналіз досвіду європейських країн дасть можливість використовувати позитивні тенденції у вітчизняній підготовці фахівців із фізичної терапії та ерготерапії й випускати на ринок праці кваліфікованих фахівців.

Проведені дослідження більш чітко виокремлюють компоненти та характеристики підготовки фізичних терапевтів у різних закладах вищої освіти (ЗВО). Так, у США Комісія з акредитації в галузі фізичної терапевтичної освіти ввела вимогу, згідно з якою 50 % основних викладачів у програмі навчання фізичних терапевтів повинні мати академічний докторський ступінь, якому багато програм зараз не відповідають. Тому, в дослідженні Т. Dickson et al.) визначено характеристики викладачів і програм з фізичної терапії, які передбачають програми з вищим відсотком викладачів із науковими ступенями доктора наук [9]. Програми можуть збільшити розмір свого основного факультету, щоб дозволити викладачам із науковими ступенями доктора зосередитися на науковій продуктивності.

Таким чином, вважається актуальним проведення аналітичного огляду зарубіжного досвіду підготовки бакалаврів та магістрів з фізичної терапії для подальшого удосконалення аналогічної вітчизняної системи.

Дослідження проведено в рамках міжнародного освітнього проєкту програми ЄС Еразмус + «Інноваційна реабілітаційна освіта – Впровадження нових магістерських програм в Україні» (REHAB)» [15].

Мета дослідження – проаналізувати освітні програми та навчальні плани з фізичної терапії в країнах Європейського Союзу та Великій Британії.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення досвіду підготовки фахівців із фізичної терапії

в країнах Євросоюзу та Великій Британії, моніторинг інформаційних ресурсів мережі Інтернет, системний підхід.

Результати дослідження та їх обговорення. У ході дослідження було використано дані з веб-сайту «EduRank» [8], де сформовано рейтинг ЗВО, що готують фізичних терапевтів, та найкращих університетів Європи, рейтинг яких базується на дослідженнях у галузі фізичної терапії. Для розрахунку рейтингів публікацій використовували графік із 6,22 млн цитувань, 152 тис. наукових статей, зроблених 481 університетом Європи, які потім було скориговано відповідно до дат випуску та додано до остаточних балів. Так, до 10 найкращих ЗВО, що здійснюють підготовку, увійшли по три заклади із Об'єднаного Королівства Великої Британії та Північної Ірландії і Нідерландів, два зі Швеції та по одному з Данії та Бельгії.

За Європейською класифікацією умінь/компетенцій, кваліфікацій і професійної діяльності (ESCO), Міжнародної класифікації стандартів професій (ISCO) фахівці з фізичної терапії включені в категорію фахівців галузі охорони здоров'я, не віднесених до інших категорій [10,12].

Багаторівнева система навчальних закладів, що побудована в країнах ЄС та Великій Британії, забезпечує якісну освіту з послідовним здобуттям таких кваліфікаційних рівнів, як бакалавр і магістр. Всесвітня конфедерація фізичної терапії (WCPT) рекомендує, щоб професійні освітні програми початкового рівня для фізичних терапевтів ґрунтувалися на навчанні в університеті тривалістю не менше чотирьох років, були незалежно підтверджені й акредитовані в рамках стандарту, що забезпечуватиме випускникам повне офіційне та професійне визнання. Існують інновації й відмінності в реалізації програм також у кваліфікаціях початкового рівня, включаючи перші університетські ступені, кваліфікації магістрів та докторантів. Фізична терапія є спеціальною освітньою програмою, викладається на багатьох немедичних факультетах майже в усіх країнах Європи [4]. Тому з метою покращення та підвищення професійного потенціалу викладачів університету, створення нових ресурсів для викладання/навчання/оцінювання, спеціальної освітньої інфраструктури, необхідної для реалізації нової національної професійної програми з фізичної терапії, було запущено міжнародний освітній проект «Інноваційна реабілітаційна освіта – Впровадження нових магістерських програм в Україні» (RENAV) [3].

Для того щоб вітчизняні програми підготовки фізичних терапевтів відповідали зарубіжним

аналогам, необхідно було провести аналітичний огляд досвіду підготовки провідних країн. Нами було взято для такого аналізу ЗВО Об'єднаного Королівства Великої Британії та Північної Ірландії, Нідерландів та Швеції, які вважаються одними з найкращих у цьому напрямі.

У Швеції ступінь бакалавра з фізичної терапії можна отримати в університетах у Вестеросі, Гетеборзі, Лунді, Лулео, Стокгольмі, Умео, Лінчепінгу й Упсалі [11]. Вимоги для вступу: середня освіта з певним рівнем успішності з певних предметів. Навчання очне займає три роки. Програма розрахована на 180 кредитів ECTS і складається з шести семестрів по 30 кредитів ECTS, які містять теоретичне, практичне та оперативне розміщення. Останній семестр включає есе з 15 кредитів ECTS.

Програма підготовки фізичних терапевтів дає такі ступені:

- Ступінь фізіотерапії (бакалавра наук у галузі фізіотерапії);
- Ступінь бакалавра з фізіотерапією як основного предмета (бакалавра медичних наук у галузі фізіотерапії).

Ступінь бакалавра досягають після того, як студент виконав вимоги курсу, що складається зі 180 кредитів вищої освіти з певною спеціалізацією, яку вирішує кожен навчальний заклад, з яких принаймні 90 кредитів вищої освіти з поступовим поглибленим вивченням в основній галузі для освіти. Тому програми досить різні, але мають основні компоненти: на першому році вивчають базові дисципліни у обсязі 30–45 кредитів ECTS, спеціальні дисципліни не менше 90 кредитів ECTS, стажування 22–25 кредитів ECTS, дипломна робота містить 15 кредитів ECTS. Загальні предмети не вивчаються. До програми можуть бути включені безкоштовні курси на інших факультетах чи в університетах або в інших коледжах у межах або за межами Швеції, за умови, що вони вважаються адекватними відповідно до цілей освіти.

Освітній ступінь магістра з фізичної терапії можна отримати в університетах у Вестеросі, Гетеборзі, Лунді, Лулео, Стокгольмі, Умео, Лінчепінгу і Упсалі [11]. Вимоги для вступу: ступінь бакалавра в галузі фізіотерапії не менше 180 кредитів вищої освіти, з яких не менше 15 кредитів ECTS наукової роботи або еквівалент іноземного ступеня. Навчання може бути у вигляді модифікованого дистанційного з відстроченим темпом і зустрічами в районі навчання. Програма магістратури включає 60 кредитів ECTS, дипломний ступінь магістра містить 120 кредитів ECTS.

Перші 30 кредитів вищої освіти – переважно теоретичні базові курси на високому рівні. Наступні 30 кредитів складаються з самостійної роботи. Решта курсів складаються з теоретично базового курсу, 15 кредитів вищої освіти і курсів за вибором, 45 кредитів ECTS. Поступовий розвиток у цій галузі в основному базується на вимірах знань з підготовки досліджень і складності предмета, тому порядок включення курсів в магістерську програму визначається в консультації між студентом і відповідальним за курс або консультантом за навчальним планом в індивідуальному навчальному плані. Після перших 60 кредитів студент може закінчити навчання і подати заявку на один ступінь. Навчання орієнтоване переважно на проблеми, що означає активний пошук знань, критичне мислення і власне вирішення проблем. Для отримання ступеня магістра студент повинен у рамках вимог курсу завершити самостійний проєкт (дипломний проєкт), що включає не менше 30 кредитів вищої освіти в основній сфері навчання. Самостійна робота може включати менше 30 кредитів ECTS, але не менше 15 кредитів ECTS, якщо студент вже завершив самостійну роботу на високому рівні, принаймні, 15 кредитів вищої освіти в основній сфері навчання або еквівалентній іноземній освіті. Студентам, які слідує освітній програмі, гарантоване місце на базових курсах, що надаються в рамках програми. В навчальних планах вказані кваліфікаційні вимоги, застосовні до кожного курсу.

Система вищої освіти в університетах Нідерландів з 2002–2003 навчального року має триступеневу освіту, яка передбачає отримання ступенів бакалавра, магістра та доктора (PhD). У процесі дослідження було встановлено, що підготовку фахівців (бакалаврів і/або магістрів) з фізичної терапії у Нідерландах проводять такі вищі навчальні заклади, як Університет прикладних наук Аванс, зокрема факультет фізичної терапії (Avans Hogeschool, Opleiding Fysiotherapie), Університет Фонтіс Ейндховен (Fontys Hogescholen Eindhoven), Університет Ханзе Гронінген, школа охорони здоров'я (Hanzehogeschool Groningen, Academie voor Gezondheidsstudies), Лейденський університет, зокрема кафедра фізичної терапії (Hogeschool Leiden, Afdeling Fysiotherapie), Роттердамський університет (Hogeschool Rotterdam), Університет Амстердама (Hogeschool van Amsterdam), Університет Неймегена, зокрема факультет фізичної терапії (Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, Opleiding Fysiotherapie), Утрехтський університет, зокрема факультет охорони здоров'я (Hogeschool Utrecht, Faculty of Health

Care, Dpt of Physiotherapy), Університет Саксіон, Енсхедський факультет фізичної терапії (Saxion Hogescholen Enschede-Fysiotherapie), Університет фізичної терапії Тим (колишня Міжнародна академія фізичної терапії) (Hogeschool voor Fysiotherapie Thim).

Для детальнішого ознайомлення з системою підготовки фізичних терапевтів у Нідерландах ми зосередили увагу на Університеті фізичної терапії Тим (Thim), який був заснований у 1974 р. як Міжнародна академія фізичної терапії [14]. З позицій сьогодення Університет фізичної терапії Тим (Thim) – це сучасний навчальний заклад з кількома філіями у Нідерландах і Швейцарії.

У межах програми студенти вивчають дванадцять навчальних дисциплін. Освітній та основний етапи вони проходять на першому та другому роках навчання, кожен етап містить 60 кредитів ECTS. Програми цих етапів містять відповідно п'ять навчальних дисциплін кожна, на вивчення яких відводиться сім тижнів. Кожна навчальна дисципліна закінчується екзаменаційним тижнем, під час якого складаються письмові тести для перевірки концептуальних знань і практичні тести для перевірки професійних навичок. Перехідний етап містить 120 кредитів ECTS і передбачає стажування протягом одного року (40 тижнів). Цей етап передбачає вивчення двох нових тем, повторення десяти раніше вивчених, а також роботу з науковою літературою. Підсумковий контроль перехідного етапу здійснюється за допомогою тесту знань (НОК), тесту навичок (VDH), оцінюванням презентації та захисту дипломної роботи (дисертації).

Підсумком стажування є складання виробничого тесту зайнятості (ABP), який передбачає перевірку рівня знань, умінь та навичок діагностичного і терапевтичного процесів. Два рази на рік протягом усього періоду навчання проводять три види оцінювання: концептуальних знань студентів на основі письмового практичного тестування (НОС); прикладні іспити, знання яких забезпечують можливість виконання складних професійних завдань.

Нормативні дисципліни навчального плану мають від 120 до 150 кредитів, а дисципліни за вибором студентів – від 30 до 60 кредитів.

На першому і другому курсах відбувається навчальне стажування обсягом 32 год. Студенти мають можливість проходити навчальну практику на різних базах. На третьому курсі студент отримує постійне місце стажування, практика складається з двох періодів по двадцять тижнів. Студенти заочного відділення проходять стажування 32 год на тиждень, а студенти денного відділення

мають неповний робочий день і проходять стажування 20 год на тиждень. За бажанням студентів університет надає можливість стажування за кордоном. Наприкінці стажування спеціально підготовлений експерт перевіряє професійну майстерність майбутніх фізичних терапевтів.

Перехідний етап складається із занять прикладного характеру, на яких студенти повторюють і поглиблено вивчають дисципліни, засвоєні на першому та другому роках навчання. Окрім цього, у межах курсу «Інтеграція освіти» заплановано ще дві дисципліни, які не є обов'язковими та передбачають обговорення і засвоєння окремих спеціалізованих курсів, визнаних Королівським товариством фізіотерапії (KNGF): спортивна фізіотерапія, нейрореабілітація, психосоматична фізіотерапія, мануальна терапія, фізіотерапія у педіатрії.

Умовою вступу до магістратури Нідерландських університетів є диплом бакалавра фізичної терапії. Навчання магістра триває 18 місяців (90 кредитів), після успішного закінчення якого випускнику присвоюється кваліфікація «Магістр наук у галузі фізичної терапії» (MScPT). Магістерська програма відрізняється від бакалаврської більш високим інтелектуальним рівнем і за показником норм якості Європейського Союзу (EQF) має сьомий рівень освіти.

Основний принцип цієї освітньої програми полягає в тому, що поєднує роботу (неповний робочий день) із навчанням та проведенням наукових досліджень. Такий підхід підвищує ефективність і цілеспрямованість навчання магістрів. Завданням цієї програми є засвоєння знань та навичок, які відповідають кваліфікації рівня магістра. Програма підготовки магістра має три галузі навчання: фізична терапія, наука та інновації за моделлю CanMEDS (канадська директива медичної освіти для фахівців).

Навчальний план підготовки магістра фізичної терапії розрахований на три семестри. У Нідерландах магістерська програма відповідає міжнародним стандартам, що дозволяє магістрам з другого семестру обирати місце навчання в іншій країні, наприклад у Швейцарії, і проводити там наукові дослідження, займатися організацією медичної допомоги та іншими питаннями. Магістерська програма передбачає відвідування установ галузі охорони здоров'я та знайомство з інноваційними технологіями. У процесі стажування магістранти працюють щонайменше 8 год на тиждень. Практична діяльність може бути пов'язана безпосередньо з фізичною терапією або з загальною практикою виконання дій. Такий підхід допомагає розвинути необхідні компетен-

ції, які відповідають вимогам Королівського товариства фізіотерапії (KNGF). До них належать: виконання різних видів професійної діяльності для забезпечення фізіотерапевтичного процесу, взаємозв'язку з оточуючими, співпраці з фахівцями, обміну знаннями та науковою практикою, надання соціальної та професійної допомоги, менеджменту професійних послуг.

Освітній ступінь бакалавра у Великій Британії пропонують 40 університетів. Ступінь бакалавра буває двох видів: звичайний і з відзнакою. Для отримання диплома звичайного ступеня вивчається значна кількість дисциплін, для ступеня бакалавра з відзнакою глибоко вивчається обмежена кількість предметів (звичай, одного основного і двох-трьох допоміжних). Крім того, освітня програма підготовки бакалаврів у галузі фізіотерапії охоплює чотири рівні:

Рівень 4 — одержання Сертифіката (Certificate). Студент, який не відповідає вимогам переходу на рівень 5, має право на сертифікат про вищу освіту за успішне досягнення рівня 4 із 120 кредитів ECTS.

Рівень 5 — проміжний рівень (Intermediate). Студент, який не відповідає вимогам переходу на рівень 6, має право на сертифікат про вищу освіту за успішне досягнення рівня 4 із 120 кредитів ECTS, або диплом про вищу освіту за успішне досягнення рівня 5 із 120 кредитів ECTS.

Рівень 6 — проміжний ступінь (Pass Degree). Студент має досягти проміжного або допустимо проміжного рівня із оцінюванням у 240 кредитів ECTS (120 на рівні 4 і 120 на рівні 5) та відповідати вимогам на відзначення проміжним ступенем відповідно до «Правил оцінювання навчання за програмами». У цьому випадку — це ступінь бакалавра наук (у галузі охорони здоров'я).

Рівень 6 — одержання ступеня бакалавра наук з відзнакою (Honour). Студент, який вийшов на проміжний або допустимо проміжний рівень з оцінюванням у 360 кредитів ECTS (120 на рівні 4, 120 на рівні 5 і 120 на рівні 6) та виконав усі вимоги для одержання ступеня бакалавра наук з відзнакою, відповідно до «Правил оцінювання навчання за програмами», має право на одержання ступеня бакалавра наук з відзнакою у фізіотерапії. Ступінь бакалавра наук з відзнакою надає право подавати заяву на реєстрацію як фізіотерапевт у Раді професіоналів в галузі охорони здоров'я.

Вимоги для вступу: середня освіта з певним рівнем успішності та індивідуальна співбесіда. Крім того, існують неакадемічні умови: певні індивідуальні якості, що підтверджуються двома рекомендаціями (наукового та особистого характеру); задовільна декларація про стан здоров'я,

в тому числі докази відповідних імунізацій і інші нормативні перевірки (такі як DBS); успішне проходження перевірки служби розкриття і заборони (DBS) до вступу; довідка про несудимість. Навчання очне займає 3 роки (в Шотландії – 4). Навчальний план для здобуття ступеня бакалавра наук з фізіотерапії в університеті Бірмінгема (University of Birmingham) охоплює навчальний матеріал, що вивчається протягом трьох років [13].

Перший рік.

1. Основи фізіології і патології для практики – 20 кредитів ECTS.
2. Функціональна анатомія і рух – 20 кредитів ECTS.
3. Фізична активність і фізичні вправи – 20 кредитів ECTS.
4. Професійна практика на робочому місці – 20 кредитів ECTS.
5. Психосоціальна основа пацієнторієнтованої допомоги – 20 кредитів ECTS.
6. Терапевтична практика – 20 кредитів ECTS.

Другий рік.

1. Ведення пацієнта з кардіореспіраторними проблемами – 20 кредитів ECTS.
2. Скелетно-м'язові міркування і практика – 20 кредитів ECTS.
3. Неврологічна реабілітація – 20 кредитів ECTS.
4. Комплексні дослідження – 20 кредитів ECTS.
5. Соціологія на практиці – 20 кредитів ECTS.
6. Дослідження на практиці – 20 кредитів ECTS.

Третій рік.

1. Комплексний догляд – 20 кредитів ECTS.
2. Професійний та сервісний розвиток – 20 кредитів ECTS.
3. Більш широкі перспективи на практиці – 20 кредитів ECTS.
4. Практика 6 – Фізіотерапевт-випускник – 20 кредитів ECTS.
5. Проєкт – 40 кредитів ECTS.

Освітній ступінь магістра у Великій Британії можна здобути у 24 університетах. Вимоги для вступу: наявність ступеня бакалавра. Навчання очне, займає два роки.

Програма підготовки включає 180 кредитів ECTS, з яких до 60 кредитів вищої освіти – написання кваліфікаційної роботи. Кредити складаються з обов'язкових та вибіркових дисциплін, які є частиною кожної програми. Деякі університети пропонують як академічні (отримання ступеня магістра), так і практико-орієнтовані програми (отримання сертифікатів (Postgraduate

Certificate (PgCert)) та дипломів (Postgraduate Diploma (PgDip)). PgCert видається після першого року навчання (загальні вимогами 120 кредитів, мінімальні – 90). PgDip видається після двох років навчання, курс навчання включає 240 кредитів (90 кредитів – мінімум). Наприклад, Postgraduate Diploma in Sport Physiotherapy (диплом – спортивна фізіотерапія) та Postgraduate Diploma Neuro-musculoskeletal Physiotherapy (диплом – фізіотерапія нервової та м'язо-скелетної систем) Cardiff University (Кардифський університет), PgCert Physiotherapy in Women's Health (сертифікат – фізіотерапія у відновленні здоров'я жінок) та PgCert Sport Physiotherapy (сертифікат – спортивна фізіотерапія) University of Bradford (Бредфордський університет). Практико-орієнтовані програми фактично – це базовий курс для рівня магістратури. Від Pg-сертифіката можна перейти до Pg-диплома, а потім і до магістерської програми. Для переходу з рівня на рівень необхідно додатково скласти іспити з тих дисциплін, яких не мала програма нижчого рівня. Програми розроблюються кожним університетом самостійно, тому значно відрізняються.

Як приклад надається навчальний план для здобуття ступеня магістра наук з фізіотерапії в університеті Шеффілда Халлама (Sheffield Hallam University) [16]:

Перший рік.

Обов'язкові модулі:

1. Клінічне обґрунтування в фізіотерапії – 30 кредитів ECTS.
2. Вправи за призначенням і зміцнення здоров'я – 15 кредитів ECTS.
3. Вступ до професійної практики – 15 кредитів ECTS.
4. Дослідження для практики (уроки) – 15 кредитів ECTS.

Другий рік.

Обов'язкові модулі:

1. Передові клінічні міркування в фізіотерапії – 30 кредитів ECTS.
 2. Вдосконалене комплексне управління справами – 15 кредитів ECTS.
 3. Дисертація – 45 кредитів ECTS.
- Елективні модулі:
1. Концепції навчання і викладання (дистанційне навчання) – 15 кредитів ECTS
 2. Видатні вчені – 15 кредитів ECTS.
 3. Індивідуальний навчальний модуль – 15 кредитів ECTS.
 4. Терапевтичне лікування нервово-м'язового болю (дистанційне навчання) – 15 кредитів ECTS.
- Спеціалізації у галузі фізіотерапії охоплюють неврологію, ортопедію, травматологію,

кардіореспіраторні розлади, здоров'я жінок та спортивну реабілітацію. Випускники здобувають ступінь «Бакалавр наук» та «Магістр наук» за одним із напрямів спеціалізації, наприклад, бакалавр наук у галузі фізіотерапії з поглибленим практичним вивченням (BSc in Physiotherapy by Situated Learning), бакалавр наук у галузі фізіотерапії з гнучкою системою підготовки (BSc in Physiotherapy by Flexible Learning), магістр наук у галузі сучасної фізіотерапії (MSc in Advanced Physiotherapy), магістр фізіотерапії з неперервним професійним розвитком (MSc in Continuing Professional Development Physiotherapy), магістр наук у галузі нервово- та м'язо-скелетної фізіотерапії (MSc in Neuro-musculoskeletal Physiotherapy), магістр наук у галузі спортивної фізіотерапії (MSc in Sport Physiotherapy), магістр наук у галузі м'язо-скелетної фізіотерапії (MSc in Musculoskeletal Physiotherapy). Основною відмінністю цих програм є наявність значної кількості спеціалізованих дисциплін, що дають змогу до-

датково отримати необхідні знання у галузі майбутньої професійної діяльності.

Висновки. Аналізуючи процес підготовки магістрів у країнах ЄС та Великій Британії, можна побачити, що для кожної країни характерні свої особливі вимоги до здобуття освітнього ступеня бакалавра чи магістра, зумовлені вимогами професійних спільнот чи відомств. Проте, більшу частину навчальних програм становлять дисципліни практичного профілю або такі, де передбачено науковий пошук.

Перспективи подальших досліджень передбачають аналіз формування загальних та фахових компетенцій у процесі підготовки магістрів та бакалаврів з фізичної терапії в країнах Європейського Союзу та Великій Британії.

Це дослідження фінансується за підтримки Європейської комісії. У статті відображено погляди лише авторів, і комісія не може нести відповідальність за будь-яке використання інформації, що міститься в ній.

Література

1. Белікова Н. Структура та зміст підготовки фахівців з фізичної реабілітації в окремих країнах Європи [The structure and content of training specialists in physical rehabilitation specialists in certain European countries]. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. 2010;1:11-20.
2. Копочинська ЮВ. Теоретичні і методичні засади формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти [Theoretical and methodological principles of the development of professional identity of future specialists in physical therapy and occupational therapy in higher education institutions] [дисертація]. Київ; 2021.521 с.
3. Лазарева О, Жарова І, Баннікова Р, Гаврелюк С, Кормільцев В, Брушко В. Аналіз оцінювання якості навчального процесу студентами магістерської програми зі спеціальності 227.01 – Фізична терапія [Analysis of the assessment of the quality of the educational process by students of the master's program in the specialty 227.01 – Physical therapy]. Слобожанський науково-спортивний вісник. 2021;1(81):79-88.
4. Лазарева О, Жарова І, Кравчук Л, Кормільцев В, Баннікова Р, Гаврелюк С. Шляхи становлення вітчизняної системи підготовки магістрів із фізичної терапії в рамках проекту REHAB [Formation ways of the domestic training system for master's in physical therapy in the framework of the REHAB Project]. Молодіжний науковий вісник Східно-європейського національного університету імені Лесі Українки Фізичне виховання і спорт. 2019;33:15-9.
5. Лянной ЮО. Професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах: теоретико-методичний аспект: [монографія] [Vocational training of future masters in physical rehabilitation in higher educational institutions: theoretical and methodological aspect: monograph]. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка; 2016. 566 с.
6. Мордвінова І, Ольховик А. Підготовка студентів спеціальності фізична терапія та ерготерапія у країнах Європи [Training of students spe-

cializing in physical therapy and occupational therapy in European countries]. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2018;1:152-61.

7. Фастівець АВ. Світовий досвід підготовки фахівців фізіотерапії та ерготерапії [Physiotherapy and ergotherapy specialists training global experience]. Теорія та методика навчання та виховання. 2021;51:156-72.

8. 100+ best physical therapy schools in Europe [2022 rankings] [Internet]. EduRank.org – Discover university rankings by location. 2022 [cited 2022Sep29]. Available from: <https://edurank.org/medicine/physical-therapy/eu/>

9. Dickson T, Deschenes B, Gleeson P, Zafereo J. Impact of faculty and programmatic resources on the proportion of academic doctoral degrees in professional physical therapist education programs. Physical Therapy. 2021;101(4).

10. ESCO classification [Internet]. European Skills, Competences, and Occupations. [cited 2022Sep29]. Available from: <https://esco.ec.europa.eu/uk>

11. Häger-Ross C, Sundelin G. Physiotherapy education in Sweden. Physical Therapy Reviews. 2007;12(2):139-44.

12. International Standart Classification of Occupations: ISCO-08. Geneva: International Labour Office; 2012. 433 p.

13. MSCI Physiotherapy [Internet]. University of Birmingham. University of Birmingham; [cited 2022Sep29]. Available from: <https://www.birmingham.ac.uk/undergraduate/courses/sportex/physiotherapy.aspx>

14. Physiotherapy Program Overview [Internet]. Thim University. [cited 2022Sep29]. Available from: <https://en.thim.nl/program-overview/>

15. Rehab [Internet]. REHAB. [cited 2022Sep29]. Available from: <https://rehabeu.kr.eu/>

16. Study physiotherapy at Sheffield Hallam University [Internet]. Study Physiotherapy at Sheffield Hallam University - The Uni Guide. [cited 2022Sep29]. Available from: <https://www.theuniguide.co.uk/sheffield-hallam-university-s21/courses/physiotherapy-bsc-hons-2022-37b8f6b929f5>

helenkal972@gmail.com
 ebismak@gmail.com
 w3rw0lf17@gmail.com
 vicbrushko@gmail.com

Надійшла 31.01.2022